

Branislav Nušić

ANALFABETA

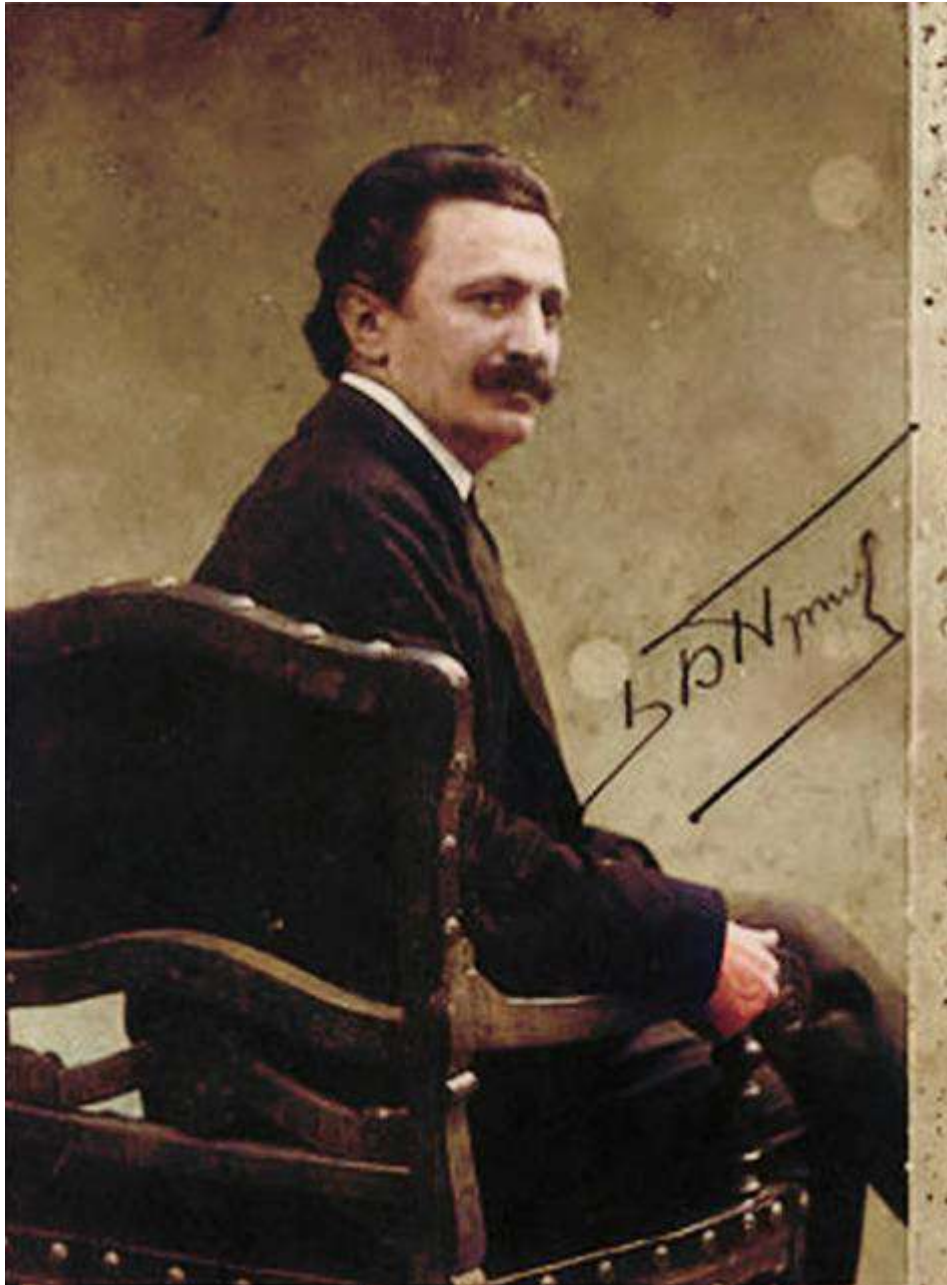

Foto i e-obrada knjige: Bistrooki – www.balasevic.in.rs

ANALFABETA

Šala u jednom činu

LICA:

Nečelnik sreski

G. Mita i G. Sveta – pisari sreski

Načelnikova žena

Njena sestra

Pandur

I

NAČELNIK (Sedi za stolom čitajući po nekoliko puta istu depešu. Zvoni i obraća se panduru, koji je na glas zvonceta ušao): Je li došao g. Mika?

PANDUR: Jes!

NAČELNIK: Idi mu reci da dođe! (Pandur odlazi a on ponovo čita depešu i crvenom pisaljkom podvlači jednu reč).

II

G. MIKA (Ulazi): Dobar dan, gospodine načelniče!

NAČELNIK: Dobar dan, gospodin Miko! Sedi, Boga ti, imam s tobom važan razgovor.

G. MIKA (Sedajući spazi mu depešu u ruci): Neka depeša, a?

NAČELNIK: Jest. Iz Ministarstva. Evo, pročitaj! (Da mu). 1 |

G. MIKA: (Čita u sebi).

NAČELNIK: Čitaj glasno, molim te!

G. MIKA (Čita): „Izvolite po mogućnosti što pre izvestiti, ima li i koliko u vašem srezu analfabeta?“

NAČELNIK: A, šta veliš ti na to?

G. MIKA (Sleže ramenima)

NAČELNIK: I to, gospodine moj, telegrafiše ministar otvorenom depešom. Vidiš li ti, moj gospodin Miko, kako su se izmenila vremena, od kako su počeli da dolaze za ministre ovi mladi ljudi? Zar se ovakve stvari pitaju otvorenom depešom? U sretno doba, dok su bili oni stari ministri, ja sam šifrom javljao i da je sneg pao u mome srezu. „Čast mi je izvestiti vas, gospodine ministre, da je noćas pao sneg u mome srezu“. Pitaćeš me, zašto šifrom? Zato, brate, što ja ne znam, možda će ministar naći, da iz političkih razloga ne treba objavljivati da je sneg pao u mome srezu...

Eto, tako se to nekad radilo; a gle danas, ovakve stvari pa otvorenom depešom! (Pauza)... Nego, deder g. Miko, ti si u ovome srezu već četiri godine, bolje ga poznaješ nego ja, pa deder reci ti meni, šta misliš: ima li u ovome srezu... (Zagleda i čita iz depeše) analfabeta?

G. MIKA: Pa, kako da vam odgovorim, g. Načelniče, kad ne znam šta je to analfabeta.

NAČELNIK: E, to je vidiš ono, što ne znam ni ja. (Ustane, prošeta pa se ustavi). Pa dobro, šta misliš ti, šta bi to moglo biti?

G. MIKA: Pa... kako da vam kažem... izgleda kao da je nešto politički.

NAČELNIK: Ama, da je politički, to vidim i ja sam. I kako mi izgleda biće da je partija, samo ne znam kakva je to partija? Znam liberali, znam radikali, komunisti, nihilisti, revolucionari, ali analfabeti? Pravo da ti kažem, ja prvi put i čujem za kakvu partiju i, koliko ja znam, u našem je srezu nema. Ali, opet, znaš kako je to, možda je to kakva tajna partija. U srezu ne verujem, a u varoši još manje verujem da ima kakvih tajnih partija. Ima onaj Pera kačar i za njega kažu da je malo nastran čovek. Jedan put je isprebijao Josu pandura dugom od bureta i jedanput opsovao g. Sveti pisaru majku... ali inače čestit čovek, dolazi u crkvu i pali sveće pri svakoj limunaciji. (Zabrinuto vrti glavom) Pa dobro, gospodine Miko, da li bar znaš: jesu li te (Zagleda u depešu)... analfabete, protivnici režima, ili države, ili možda državnog uređenja?

G. MIKA: (Sleže ramenima) Ne znam, a mora da su nečem protivni.

NAČELNIK: Razume se, tako i ja mislim. (Zamisli se). A šta misliš, koga bi to mogli da pripitamo?

G. MIKA: Pa da vidimo, ako je o tome što zabeležio g. Sveta.

NAČELNIK: Zašto on da zabeleži?

G. MIKA: Pa, znate, g. Sveta, radi sopstvenoga obrazovanja, čim pročita u novinama kakvu stranu reč, a on je zapiše, pa posle raspituje da mu se protumači. I ima, Boga mi, dosta zapisanih reči.

NAČELNIK: Radi sopstvenog obrazovanja?

G. MIKA: Jes.

NAČELNIK: Vidiš, to nisam znao, a to je lepo od g. Svete (Zvoni i panduru koji uđe). Zovi g. Svetu i kaži mu da ponese strane reči.

G. MIKA: Čekajte, ja ću da mu kažem. (Ode na leva vrata, otvori ih i govori). Sveto, zove te ovamo g. načelnik, i ponesi onaj tvoj rečnik,... Onaj, de, što zapisuješ strane reči. (Pandur se udalji).

NAČELNIK: E, to je baš lepo od gospodin Svete. Čovek se uči dok je živ. Volim kad je mlad čovek tako žedan nauke. Takav sam i ja bio, i pravo da ti kažem, ostao sam žedan sve do danas.

III

G. SVETA: (Dolazi sa sveščicom) Dobar dan, g. načelniče.

NAČELNIK: Dobar dan, g. Sveto. Ama, čujem za tebe lepe stvari. E, ako, ako, to mi je milo, a zato sam te i zvao.

G. SVETA: Molim.

NAČELNIK: Da pregledamo malo taj tvoj rečnik. Treba mi, znaš, jedna strana reč, pa ne mogu sad da se setim. (Miga na g. Miku). Deder mi pročitaj koje reči imaš na slovo „a“ ?

G. SVETA: Pa ja, znate, nisam po slovima zapisivao, nego onako bez reda, kako mi je koja reč naišla.

NAČELNIK: Dobro. Onda čitaj s reda, pa ćemo naići valjda.

G. SVETA: (Čita) Kariera.

NAČELNIK: To znamo već šta je. A kako si protumačio?

G. SVETA: (Čita) Kariera, klasa, unapređenje.

NAČELNIK: Tako je. Čitaj dalje.

G. SVETA: (Čita) Rivali, to je kad dvojica prose jednu devojkju.

NAČELNIK: Dalje.

G. SVETA: Kriza.

NAČELNIK: Kako si protumačio?

G. SVETA: Kriza, to je kad vlada da ostavku.

NAČELNIK: Tako je. Jer kad ja dam ostavku, to nije kriza. I zato je ja i ne dajem tako lako. Čitaj dalje.

G. SVETA: (Čita) Kokota.

NAČELNIK: Šta ti je to?

G. SVETA: Kokota, ženska, kada malo više zadigne suknju.

NAČELNIK: Sasvim, a onaj što joj zaviruje pod suknju, zove se kokot. Tako je, brate. Čitaj, molim te, dalje.

G. SVETA: (Čita) Populacija.

NAČELNIK: To mi izgleda već neka politička reč. Šta znači?

G. SVETA: Populacija: žene koje mnogo rađaju decu.

NAČELNIK: Gle, molim te. Pa to je naša popadija Persa prava populacija. Izrađala devetoro dece. Čekaj, baš da kažem popu da mu je žena populacija. Imaš li još?

G. SVETA: (Čita) Optimizam i pesimizam: lepa strana i ružna strana.

NAČELNIK: Gle, molim te. To valjda čovek, kad ga gledaš s preda, on je optimizam, a kada ga gledaš od odstrag, on je pesimizam.

G. MIKA: Tako će biti.

G. SVETA: (Čita) Anulirati. To je kad se nešto ubriše.

NAČELNIK: Pa to, kad na primer g. Mika ubriše nos, onda se to stranim rečima kaže: Mika anulirao nos.

G. SVETA: (Čita) Anahronizam. Kad se na neki akt zapiše stariji datum.

NAČELNIK: To ti, g. Miko, često puta praviš anahronizam.

G. MIKA: Otkud ja?

NAČELNIK: Pa znaš kad si ono doneo rešenje za naplatu, pa metnuo datum ranije tri nedelje.

G. MIKA: A, pa to je zbog licitacije.

NAČELNIK: Pa zbog licitacije, dabome. Čitaj dalje, Boga ti.

G. SVETA: (Čita) Perspektiva.

NAČELNIK: Šta je to?

G. SVETA: Perspektiva je nešto što u knjigama ima zabeleženo, a u stvari ne postoji.

NAČELNIK: Pa to se ne kaže perspektiva, nego deficit. Imaš u knjizi zavedenu sumu, a para nema. To je deficit, a za deficit se, brate, ide na robiju. A ja nikada nisam čio da je neko za perspektivu otišao na robiju. Čitaj, nolim te, dalje.

G. SVETA: (Čita) Režim.

NAČELNIK: Režim, to već znamo, to je Ministarstvo Policije. Čitaj dalje.

G. SVETA: (Čita) Prostitucija.

NAČELNIK: E, ovo će biti nešto politički. Revolucija, rezolucija, prostitucija. Deder, kako si protumačio?

G. SVETA: (Čita) Prostitucija, to je kada se mnogo upotrebljavaju ženske u sramotnom smislu.

NAČELNIK: Pa što, brate, ne napišeš: bezobrazluk?

G. MIKA: Pa jes, bolje da si tako napisao.

NAČELNIK: Nego, čuješ, ne možemo mi taj tvoj rečnik da čitamo do kraja, nego potraži ti ako imaš još koju reč na „a“.

G. SVETA: (Pretura) Imam: asfalt.

NAČELNIK: Ima li još koja?

G. SVETA: Apelacija.

NAČELNIK: Dalje!

G. SVETA: Ananas.

NAČELNIK: Aha, to već malo liči na ono, g. Miko.

G. MIKA: Liči.

NAČELNIK: A šta znači ananas?

G. SVETA: (Čita) Ananas znači neko voće koje se jede.

NAČELNIK: Imaš li ti, brate, zabeleženo na slovo: „ana“... nešto što se ne jede?

G. SVETA: Pa nemam ni jednu reč više na „A“.

NAČELNIK: E, moj brate, pa našto ti onda rečnik, kad ne možeš da se vajdiš njime? A kamo ti da zapišeš reč (Ne može da se seti, pa zaviruje u depešu) analfabeta?

G. SVETA: Nemam tu reč.

NAČELNIK: A šta ti misliš, šta je to analfabeta?

G. SVETA: Pa ne znam, g. Načelniče.

NAČELNIK: E, na pročitaj ovu depešu, pa da vidim hoćeš li onda znati?

G. SVETA: (Čita depešu) Ne znam, a reko bih, biće nešto politički.

NAČELNIK: Politički, razume se da je politički. Ali ako znaš, reci ti meni šta?

G. SVETA: Pa koliko sam ja prometnuo stranih reči preko ruke, mogu reći da sam zapazio nešto: sve reči koje počinju sa „an“ kažu nešto opasno. Eto, antidinastičar, pa anarhija, pa anatema, pa antikvar...

NAČELNIK: A ananas?

G. MIKA: A ko zna, možda je i to neko opasno voće.

NAČELNIK: Može, može i to biti! Pa dobro, šta mislite vi, ko može u našoj varoši biti tako opasan?

G. SVETA: Pa, znate kako je, ima svakojakih ljudi.

G. MIKA: Ako je mene da pitate, meni ovaj školski nadzornik izgleda opasan čovek. Sve kritikuje, svemu ne valja, svemu je protivan.

G. SVETA: A nije član ni jedne stranke.

NAČELNIK: Pa da nije odnekud on analfabeta?

G. SVETA: Može lako.

NAČELNIK: I verujte, ljudi, biće. Niko drugi nego školski nadzornik je analfabeta.

G. MIKA: Tako bih i ja rekao.

NAČELNIK: Baš mi sad pade na pamet nešto. Pitam ja njega jedanput: „Ama, gospon Nikola, kako to da vi ne pripadate ni jednoj postojećoj partiji?“ A on meni: „Moja partija je moja škola!“ — A ono, vidiš u čemu je. Bog i duša, on je i niko drugi analfabeta, jer jedanput je čak i za mene govorio neke ružne stvari.

G. MIKA: Jeste, znam, za onaj depozit.

NAČELNIK: More i gore je stvari govorio.

G. SVETA: Odavno ja na toga čoveka sumnjam.

G. MIKA: Pa znate kako je, g. načelniče, kad g. ministar pita, znači da on sumnja da ovde ima nekoga analfabete. Ne možemo mu mi odgovoriti: nema ovde. Reći će nam posle da nismo vodili računa.

NAČELNIK: Tako je. Sedi g. Sveto i piši:

G. SVETA (Sedne i umoči pero).

NAČELNIK: (Šeta i diktira) „Gospodinu Ministru unutrašnjih dela, Beograd. Potvrđujem prijem depeše od 24. ov. m. Kao dobar poznavalac kako svih ostalih, tako i političkih prilika u ovome kraju, čast mi je izvestiti vas, da ni u mome srezu ni u varoši nema analfabeta, sem jednog jedinog, a taj je školski nadzornik. Molim za uputstva kako prema njemu da postupam? Načelnik sreski". — Jesi li napisao?

G. SVETA: Jesam.

NAČELNIK: Evo ti sad šifre, (Vadi iz fijke knjigu i daje mu) pa idi tamo u tvoju kancelariju, zaključaj se da te ko ne uznemirava i šifriraj. Ali gledaj da mi to što pre svršiš.

G. SVETA: Razumem. (Ode i odnosi koncept i šifru).

IV

NAČELNIK: Baš, pravo da ti kažem, g. Miko, nešto mi laknu. Jer kako bih odgovorio gospodinu ministru? Ne bih mu tek mogao reći: ne znam šta je to analfabeta. A ovako, kad pročita depešu, moraće i sam ministar pomisliti u sebi: vidiš li ti kako ovaj načelnik dobro poznaje prilike u svome srezu.

G. MIKA: Pa jeste, što kažete, moraće tako pomisliti. Samo znate, ne volim da se mešam u familijarne stvari, ali ja bih vam još nešto rekao.

NAČELNIK: Govori, g. Miko, govori slobodno.

G. MIKA: Pa znate, kod vas živi i vaša svastika, raspuštenica.

NAČELNIK: Jest, Mica.

G. MIKA: Pa eto, znate... U varoši se zucka, kako se ona mnogo gleda sa tim školskim nadzornikom.

NAČELNIK: Ma, Boga ti!

G. MIKA: Mnogo se govori o tome, pa znate, može to nekako...

NAČELNIK: Ama misliš li ti da između moje svastike i onoga analfabete postoji ono... Kako reče, g. Sveta, onu stranu reč, ono kad se upotrebljavaju ženske? Kanda ananas, jest, tako će biti! Pa misliš li ti da između njih postoji ananas?

G. MIKA: Ne znam da li postoji, ali bi bolje bilo da vi to presečete.

NAČELNIK: Ama kako da neću, i to odmah, ovoga časa. (Zvoni, pandur, koji uđe). Idi mi odmah zovi gospa Micu. Kaži ima jedno pismo za nju.

PANDUR (Ode).

NAČELNIK: Znaš, volim ovde da je zovem, neću pred ženom, ona bi je branila.

G. MIKA: A ja da izmaknem, nije red preda mnom da joj govorite. (Ode).

V

NAČELNIK (šeta uzrujano).

MICA (dolazi): Zvao si me, zete? Imam neko pismo, je li?

NAČELNIK: Nemaš pismo, ali hteo bih s tobom da progovorim.

MICA: Molim, da čujem.

NAČELNIK: Slušaj ti, Mico. Ja neću u mojoj kući ananas.

MICA: Kakav ananas?

NAČELNIK: Misliš ti da ja ne znam da se ti gledaš sa onim analfabetom?

MICA: Ama kakav sad opet analfabeta?

NAČELNIK: Onaj školski nadzornik.

MICA: Pa to je jedan vrlo vaspitan čovek.

NAČELNIK: Pa vaspitan, da bome da je vaspitan kad je „analfabeta“. Ali ti treba da znaš da je to opasan čovek.

MICA: Nije, zete.

NAČELNIK: Pa nije za tebe, ali za državu jeste.

MICA: I-ju!

NAČELNIK: Čula si šta sam ti kazao, pa sad da te i ne vidim više s njim. Neću ni da ga pozdravljaš! On je analfabeta i vlast ne sme imati s njim veze. Ajd, sad idi, pa nemoj da čujem štogod!

MICA (odlazi plačući): Bože moj, pa šta sam ja kriva! (Ode plačući.)

VI

NAČELNIK (*otvara vrata gospodin-Svetine sobe*): Šta je, g. Sveto, je li gotovo?

G. SVETA (*donosi depešu*): Evo.

NAČELNIK: Jesi li pažljivo radio?

G. SVETA: Ne brinite.

NAČELNIK: Dobro, daj ovamo da potpišem. (Potpisuje.) Nosi sad ovo lično na telegraf i stoj tamo dok ne otkuca telegrafista, pa kad otkuca, dođi da me izvestiš.

G. SVETA: Razumem. (Ode).

VII

NAČELNIK (zadovoljan, trlja ruke i šeta kao čovek koji je savesno ispunio dužnost).

NJEGOVA ŽENA (dolazi): Ama šta je to, Boga ti, šta si ti to razgovarao sa Micom, pa sada jednako plače?

NAČELNIK: Ne trpim ananas u kući, pa svršena stvar!

ŽENA: Šta ne trpiš?

NAČELNIK: To što sam ti kazao.

ŽENA: Ne razumem te, čoveče božji!

NAČELNIK: I kog je našla: jednog analfabetu!

ŽENA: Ama ko je našo?

NAČELNIK: Pa tvoja Mica!

ŽENA: Ju, šta govoriš!

NAČELNIK: A znaš li ti šta je to analfabeta?

ŽENA: A otkud bih ja to znala?

NAČELNIK: E, kad ne znaš, a ti pitaj onoga koji zna.

ŽENA: Pa šta je to?

NAČELNIK: To je protivnik, razumeš li, protivnik svega i svačega. Protivnik režima, protivnik države, protivnik crkve, protivnik državnog uređenja, protivnik vlasti, protivnik porodice, protivnik... jednom rečju: protivnik!... Eto, je l' ti sad jasno?

ŽENA: Pa jasno mi je, ali šta tu sad ima Mica?

NAČELNIK: Pa, eto, sprijateljila se s njim, pa mogu reći još da je i ona analfabeta. A kad je i ona, onda si i ti kao njena sestra. A kad si ti, onda sam i ja tvoj muž, i onda, eto... zar ne vidiš kud bi nas to odvelo?

ŽENA: Pa vidim, nego pitam da li si ti siguran da je on takav čovek.

NAČELNIK: Ja, je li? Ama, imam ja nos, ženu, koji ume svašta da omiriše. Mirišem ja njega već godinu dana.

VIII

MICA (ulazi, nosi ceduljče): Evo ti, zete!

NAČELNIK: Šta je to?

MICA: Njegov odgovor. Nisam mogla drukše, nego sam mu poslala ceduljče i molila da mi kaže šta je to analfabeta.

NAČELNIK: Pa kad ti pre stiže odgovor?

MICA: On je uvek u ovo doba preko puta u školi.

NAČELNIK: A, i to znaš.

MICA: Pa znam, dabome, a znam sad i šta je analfabeta.

NAČELNIK: Gledaj, molim te, znaš i to. Pa šta je?

MICA: Eto, čitajte, pa ćete i vi znati.

NAČELNIK (uzima ceduljče): Znam ja to već (Čita). „Poštovana gospođo, reč „analfabeta“ znači nepismen čovek, t. j. onaj koji ne zna ni da čita ni da piše, i prema tome najmanje ja mogu biti analfabeta kao školski nadzornik. To se valjda neko pošalio s vama, pa vam je tu reč naopako protumačio...” — Čekaj, molim te (Protrlja oči i čita ponovo.). „Analfabeta znači nepismen čovek, t. j. onaj koji ne zna ni da čita ni da piše”... — Ama kako to, kako to, brate? A ko meni reče?... Ama, čekaj, molim te, da se razberem: ne može to tako odjedanput da se iskrene. Pa je l' maločas svi mi rekoše! Čekaj, molim te, ko mi prvi reče? Gde je onaj sa stranim rečima?... Au!... Pa on odnese

depešu! Čekaj, molim te, trči, ne daj! (Zvoni kao lud. Panduru koji je ušao.) Ovamo g. Miku! (Pandur ode.) Uh, bruke! I sve mi to napravi onaj Sveta „analfabeta“, što skuplja strane reči!

IX

G. MIKA (dođe žurno): Šta se desilo?

NAČELNIK: Evo šta, ispadosmo svi analfabete! Evo na, pa čitaj (Daje mu ceduljicu.)

G. MIKA (čita): A-uuu!

NAČELNIK: Jest, sad: „a-uuu!“ a malo pre „nadzornik opasan!“ Svi okupili: politička partija, hoćete „karijeru“. A ja poslušao vas pa poslao depešu! A-u, ljudi, ako je još i otišla! Trči, ne daj! (Zvoni panduru.) Vрати mi onoga Svetu s telegrafa; kaži mu neka obustavi...

X

G. SVETA (upada).

NAČELNIK (drekne kad ga spazi): Da nije...?

G. SVETA: Otkucana je, preda mnom!

NAČELNIK: Ih, po Bogu brate, što požuri tako! Ih, po Bogu ljudi, što ću sad i kuda ću od ove bruke! Govorite, šta ću da radim? Sad, dabome, svi ćutite, a malo pre ste me svi savetovali i pomagali me! (Šeta očajno i krši ruke.) Ti, gospon Sveto, cepaj onaj tvoj rečnik i neka ti više nikad ne padne na pamet da skupljaš strane reči: ti, gospon Miko, kad drugi put hoćeš da znaš ko je opasan čovek u ovoj varoši, a ti znaj da si ti najopasniji! Ti, Mico, neka ti je prosto za onaj ananas! A ja? Šta sebi da kažem? Čime sebe da utešim? Jedina mi je uteha što g. ministar sad bar tačno zna ko je analfabeta u ovoj varoši. Tačno je obavešten!... Blago njemu, a teško meni!...

ZAVESA

KRAJ

